Cezar Ivănescu – Arhivă

Publicat de 23 martie 2017 de Constantin Enache

Biografie

Cezar Ivănescu (n. 6 august 1941, Bârlad, județul Vaslui — d. 24 aprilie 2008, București) a fost un poet, dramaturg, scriitor și director de editură român.

Viața și cariera

A provenit dintr-o familie de intelectuali moldavi: nepot al lingvistului Gheorghe Ivănescu, rudă cu Octav Onicescu.

A absolvit Facultatea de Filologie din Iași. Redactor la revista „Luceafărul", îndrumă în anii '80 cenaclul Numele poetului, frecventat de tineri scriitori precum Gabriela Crețan, Mircea Șoncuteanu, Florentina Vișan, Delia Dună, Tiberiu Dăioni,Ioana Bălan, Valeriu Mircea Popa, Dan Oprina, Mihaela Muraru-Mandrea, Mircea Drăgănescu, Petruț Pârvescu, Marian Constandache.

Cezar Ivănescu își face debutul poetic în revista Flacăra Iașului in iunie 1959. Debut în teatru (1969), cu piesa Mică dramă, care se joacă la Teatrul „Al. Davila" din Pitești, fiind montată „într-un spectacol coupé" cu Vin soldații de George Astaloș, în regia lui Radu Boroianu. În anul 1968 îi apare volumul de debut Rod, eveniment editorial de excepție despre care criticul Nicolae Manolescu scria: „Când în proză se va debuta cu cărți de valoarea Rodului lui Cezar Ivănescu, vom putea vorbi nu de o evoluție, ci de o adevărată revoluție".Volumul este încununat cu Marele Premiu al Festivalului național de poezie „Mihai Eminescu", Iași, 1968, ediția întîi.

Din 1968 este profesor de limba și literatura română în Ardeal și Moldova, apoi redactor la Almanahul literar al Uniunii Scriitorilor și la revista Argeș din Pitești. În 1971 începe spectacolele de muzică și poezie, cu propria-i orchestră, numită „Baaad", preludiu la capodopera sa poetică de mai tîrziu intitulată La Baaad. Despre Rod III, Marin Preda afirma: „ Am citit volumul lui Cezar Ivănescu în redacția editurii Cartea Românească. Din zecile de volume de poezie care ne vin, deodată am auzit o voce obsedată de un singur sentiment cîntat cu o mare adîncime și forță de expresie… Cititorul poate fi șocat de unicitatea sentimentului, dar în cele din urmă cîștigat și emoționat. O adevărată voce de mare poet".

Insolitul personalității sale este izbitor prin aceste manifestări. Cezar Ivănescu reînvia printr-o formulă modernă, sincretismul baladesc medieval al poeziei și muzicii.[judecată de valoare] A creat muzică și a cîntat propriile versuri, dar și poeme de Pindar, Rutebeuf, François Villon, Lorenzo de Medici, Charles Baudelaire, Edgar Allan Poe, Henri de Regnier, Mihai Eminescu și George Bacovia. I se tipărește la Editura Minerva antologia de poezie românească sub titlul "Cîntecul amintirii" (1978), cuprinzînd poeți de la Dosoftei la Dumitru M. Ion. Prefațează romanul lui Louis F. Céline, Călătorie la capătul nopții, în traducerea soției sale Maria Ivănescu, tălmăcire căreia i s-a decernat Premiul pentru traducere al Asociației Scriitorilor din București. Traduce din franceză, împreună cu Maria Ivănescu, lucrarea lui Mircea Eliade, De la Zalmoxis la Genghis-han. De la Păltiniș, Constantin Noica îi împărtășește gîndurile despre La Baaad și Muzeon, ca și despre traducerea din Mircea Eliade, scriindu-i la 8 martie 1980.

În anul centenarului morții lui Mihai Eminescu are gata pentru tipar un volum cu poeme închinate „Marelui său Maestru în absolut" (1989), dar cartea este respinsă de diriguitorii editurii Cartea Românească. La 10 decembrie 1989, forțează, de aceea, organizarea unui spectacol de muzică și poezie sub genericul „Doina, închinare lui Eminescu", la Casa de cultură „Mihai Eminescu" din București. În noaptea de 21 spre 22 decembrie, la Radio „Vocea Americii" i se recită premonitor Doina despre Fiara cea Apocalipsă și despre marginalizarea poporului român. Continuă seria de traduceri, împreună cu soția sa Maria Ivănescu, din Mircea Eliade, apare la Editura Științifică, volumul "Eseuri" (Mituri, vise și mistere și Mitul eternei reîntoarceri).

La 14 iunie 1990 este victima mineriadei. În urma agresiunilor extrem de dure, fizice și psihice suferite își revine greu după o lungă boală.

Semnează împreună cu Maria Ivănescu traducerea din limba franceză, Blaise Pascal, "Cugetări", text integral, 1998, Editura Aion. Susține spectacolul de muzică și poezie Rosarium (1998). Susține spectacolul de muzică și poezie Doina, închinare lui Eminescu. Gavril Țărmure și „Societatea de Concerte" îi produc primul CD și prima casetă cu fragmente din spectacolul Doina, închinare lui Eminescu. Cezar Ivanescu a facut greva foamei in anii '60, ca student în Iași, al Facultății de Filologie în semn de protest pentru ca a fost exmatriculat din facultate și exclus din Cenaclul Facultății de Filologie, pentru că a citit câteva poeme cumplite, anticomuniste și antisistem. A mai făcut greva foamei în 1983 în redacția revistei Luceafărul în semn de protest împotriva cenzurii comuniste care-i pregătea pentru a fi topită cartea de poeme Doina. A făcut din nou, 7 zile greva foamei în 1986, până când a fost spitalizat în stare critică la Spitalul de Urgență Floresca din București, în pragul morții, avînd o greutate de doar 45 kg, în semn de protest împotriva autorităților comuniste care i-au interzis „Cenaclul Numele Poetului". A făcut greva foamei și în 5 ianuarie 1990 în semn de protest pentru faptul că Mircea Dinescu, președintele Uniunii Scriitorilor, i-a desfăcut contractul de muncă.

O altă agresiune îndreptată împotriva poetului a avut loc pe 3 ianuarie 2006. Cezar Ivănescu a fost atacat cu violență chiar în fața casei sale, în plină zi, de trei indivizi bine făcuți și umplut de sânge, tăindu-i-se o mică borsetă pe care o purta la piept. A scăpat cu viață fugind în bulevardul Dacia și luând un taxi. Ulterior a venit și un echipaj al Poliției care a constatat urmările agresiunii. Cezar Ivănescu a depus apoi o reclamație la Poliție și și-a exprimat dorința ca acest caz să nu fie mediatizat, întrucât nu dorea ca imaginea sa – cu urmele fizice ale acestei grave agresiuni – să devină publică.

Criticul literar, eseistul și publicistul Mircea Mihăieș scria:

Nu m-a surprins când, după 1990, oameni cunoscuți pentru murdăria lor morală au deschis baierele vulgarității indescriptibile a limbajului și ale comportamentului. Șocat am fost (însă numai pentru o clipă, pentru că – aflasem între timp – individul avusese niscaiva antecedente de ciomăgar, neieșind din casă fără a avea asupră-și o rangă!) doar când, în ianuarie 1990, am citit câteva texte ale poetului Cezar Ivănescu, în revista „Baricada". Scatologicul demențial, vulgaritatea inimaginabilă, pornografia deșănțată curgeau în valuri de sub pana unui poet ce (mi se păruse mie!) se exersase exclusiv într-o zonă a sentimentelor delicate și părea să trăiască în înaltele sfere spirituale.

Controverse

Pe 29 ianuarie 2008, Mircea Dinescu, aflat la Paris, folosind abuziv statutul de membru al Colegiului CNSAS a declarat presei inițial pe surse și ulterior, după suspendarea activității CNSAS, sub nume propriu, că Cezar Ivănescu a fost securist. Niciun alt membru al CNSAS nu a confirmat spusele lui Mircea Dinescu. În replică, Cezar Ivănescu a adresat mai multe scrisori deschise președintelui Uniunii Scriitorilor din România, ambasador Nicolae Manolescu și președintelui României, Traian Băsescu. La 4 februarie 2008 declară greva foamei. De asemenea, de-a lungul timpului, Cezar Ivănescu l-a acuzat în repetate rânduri pe Mircea Dinescu de participare vinovată la moartea romancierului Marin Preda, în articole, emisiuni televizate și în special în cartea Pentru Marin Preda, Ed. Timpul, 1996.

Volume de autor

Rod, Editura pentru Literatura, București, 1968

Fragmente din Muzeon, Ed. Cartea Românească, București, 1982

Doina, Ed. Cartea Românească, București, 1983

Doina, Ed. Cartea Românească, (volum diferit de cel din 1983), București, 1987

Rod, Ed. Albatros, București, 1985 (Col. „Cele mai frumoase poezii")

Alte fragmente din Muzeon, Ed. Cartea Românească, 1992 (vol. se deschide cu o scrisoare de la Constantin Noica din 8 mart. 1980)

Sutrele muțeniei, prefața semnată de Petru Creția, Pentru Cezar Ivănescu, Ed. Princeps, Iași, 1994

Pentru Marin Preda, Editura Timpul, Iași, 1996

Jeu d'Amour, Ed. Helicon, Timișoara, 1995

Rod/Seed Time and Harvest, Ed. Cogito, editie bilingva româna-engleză, 1996

Rosarium, Ed. Helicon, Timișoara, 1996

La Baaad, Ed. Eminescu, București, 1996

Pentru Marin Preda, Ed. Timpul, Iași, 1996

Timpul asasinilor, documente si mărturii despre viața, moartea și transfigurarea lui Nicolae Labiș, volum semnat împreună cu Stela Covaci, București, 1997

Poeme, Ed. Crater, București, 1999

Efebul de la Marathon, cu un studiu introductiv semnat de Theodor Codreanu, Poezia lui Cezar Ivănescu, Ed. Minerva, București, 2000 (col. Biblioteca pentru toți)

Doina (Tatăl meu Rusia), Ed. Junimea, Iași, 2000

Opera poetică, 2. vol., Ed. Cartier, Chișinău, 2000

La Baaad/In Baaad, editie bilingva româna-engleză, Ed. Junimea, iași, 2006

Poeme și Proză, ediție coordonată de Mircea Coloșenco, proiect inițiat de Fundația Culturală „Dr. C. Teodorescu" Bârlad, 6 august Bârlad, 2008

Erudita pietate,(486 p), Ed. Junimea, Iași, 2011

Dialoguri televizate (Despre cărți și nu numai…), Cezar Ivănescu și Lucian Vasiliu, coord. ed.: Alfredina Iacobitz, Ed. Junimea, Iași, 2013

Antologii (selectiv)

Cântecul amintirii, Ed. Minerva, București, 1978

Lojë Dashurie (Jeu d'Amour), antologie de poeme in limba albaneză, traducere din limba română în limba albaneză de Luan Topciu, Botime Ora, Tirana, Albania, 2007

Testament – Anthology of Modern Romanian Verse – Bilingual Edition English/Romanian (Testament – Anthologie de Poezie Română Modernă – Ediție Bilingvă Engleză/Română) – Daniel Ioniță (editor), Eva Foster și Daniel Reynaud, Editura Minerva 2012

Traduceri

din limba franceză

Louis-Ferdinand Céline, Călătorie la capătul nopții, Ed. Cartea Românească, București, 1978 (traducere Maria Ivănescu, prefață Cezar Ivănescu)

Jean Andouze, ș.a., Conversație despre invizibil, Ed. Cartea Românească, București, 1978 (traducere Maria Ivănescu, prefață Cezar Ivănescu)

Mircea Eliade, De la Zalmoxis la Genghis-han, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980 (împreună cu Maria Ivănescu)

Mircea Eliade, Eseuri. Mitul eternei reîntoarceri. Mituri, vise și mistere, Ed. Științifică, București, 1991 (împreună cu Maria Ivănescu), cu un cuvânt-înainte de Cezar Ivănescu: Jeu d'Amour.

Robert Muchembled, Magia și vrăjitoria în Europa din Evul mediu până astăzi, Ed. Humanitas, București, 1997(împreună cu Maria Ivănescu)

Blaise Pascal, Cugetări, text integral, Ed. Omniscop, Craiova, 1998 (împreună cu Maria Ivănescu)

Henri Troyat, Teribilele țarine, Lider, București, 1999 (împreună cu Maria Ivănescu)

Mircea Eliade, Făurari și alchimiști, Ed. Humanitas, București, 2008 (împreună cu Maria Ivănescu)

în limba franceză

Marin Preda, L'Intrus, Ed. Minerva, București, 1982(traducere Maria Ivănescu, prefață Cezar Ivănescu: Marin Preda – Poésie et vérité)

Ediții (selectiv)

Ronald Gasparic, Plîns la zîmbetul meu. Poeme, 1980–1991, prefață și ed. în colaborare cu Vasile Andru

Petru Aruștei, Moarte și renaștere. Supraviețuire, editată în colaborare cu Ioan Constantinescu, Editura Institutul European, Iași, 1994 (Memorial de Cezar Ivănescu și Eseu de Ioan Const

Rodica Brad Păuna, Roți de iarbă, Editura Macarie, Colecția „Prima Carte“, Târgoviște, 1997

Istorii literare. Dicționare. Enciclopedii (selectiv)[modificare | modificare sursă]

Marian Popa, Dicționar de literatură contemporană, ediția a II-a, Ed. Albatros, București, 1977, p. 283

Eugen Simion, Dicționar de literatură română. Scriitori, reviste, curente. Coordonator Dim. Păcurariu, Ed. Univers, București, 1979, p. 208

Dan C. Mihăilescu, Dicționarul scriitorilor români. D–L. Coordonare și revizie științifică: Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu. Ed. „Fundației Culturale Române“, 1998, pp. 676–677;

Marin Mincu, Poeticitate românească postbelică, Ed. Pontica, Constanța, 2000, pp. 248–253;

Academia Română, Dicționarul general al literaturii române, lit. E–K, Laurențiu Hanganu. Coordonator general: Eugen Simion, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2005, pp. 713–715

Alex Ștefanescu, Istoria literaturii române contemporane, Ed. Mașina de scris, București, 2005, pp. 861–868

Aurel Sasu, Dicționarul biografic al literaturii române, Ed. Paralela 45, Pitești, 2006, pp. 808–809

Ion Pop, Dicționar analitic de opere literare românești, Ed. Casa Cărții de știință, Cluj-Napoca, 2007, p. Ia, pp. 489–490, p. IIa, pp. 881–882

Nicolae Manolescu, Istoria critică a literaturii române, Ed. Paralela 45, Pitești, 2008, pp. 1069–1073

1. Busuioc, Fl. Busuioc, Scriitori și publiciști ieșeni contemporani, Ed. Vasiliana' 98, Iași, 2009, pp. 388–391

Marian Popa, Istoria literaturii române de azi pe mîine, Ed. Semne, 2009, pp. 477–479

Referințe bibliografice (selectiv)

Al. Dobrescu, în Convorbiri literare, 1979, nr. 12;

1. Tuchilă, în Ramuri, 1979, 15 oct., nr. 10;

Dana Dumitriu, Melancolia, România literară, 1975, nr. 36;

1. Laurențiu, Eseuri, 1976, 125-132;
2. Manolescu, în Contemporanul, nr. 33, 1968 (v. și Literatura română postbelică. I. Poezia, 2000);
3. Iorgulescu, în România literară, 17 ian. 1980, nr. 3;
4. Iorgulescu, Al doilea rond, 1976;
5. Felea, Aspecte, I, 178-184;
6. Aletin, Ideografii lirice contemporane, 1997, 106-109;
7. Dimitriu, Ares și eros, 1978;
8. Dorcescu, Embleme ale realității, 1978, 176-181;

Al. Ruja, Valori lirice actuale, 104-107;

Gh. Grigurcu, Poeți, 303-310;

1. Alboiu, Un poet printre critici, 1979, 153-155;
2. Nitescu, Poeți contemporani, 1978;
3. Sângiorzan, Conversații, 1980;
4. Cândroveanu, Poeți și poezie, 102-106;
5. Crohmălniceanu, Pâinea noastră, 122-125;
6. Iorgulescu, Critică și angoase, 66-69, 1981;

Cornel Moraru, Semnele realului, 113-121;

Sultana Craia, Fragmente din Muzeon, Luceafărul, 1982, 18;

1. Marian, în Luceafărul, 1982, 10;
2. Stănescu, Jurnal II, 57-63;
3. Tuchilă, Cetățile poeziei, 281-310;
4. Cândroveanu, Printre poeți, 108-114;

Al. Dobrescu, Foiletoane III, 23-29;

Greta Tartler, Melopoetica, 67-70;

Gh. Grigurcu, Existența, 276-280;

Al. Cistelecan, Poezie și livresc, 91-99;

Băilișteanu, Aorist, 99-103;

1. Manolescu, Cimitirul vesel, România literară, 1993;
2. Moțoc, în Tomis, 1982, 4;

Claudiu Constantinescu, Tantrisme, România literară, 1993;

Laurențiu Ulici, Literatura română contemporană, I, 89-92;

1. Stanciu, în Cronica, nr. 8, 1993;

Crețan, Gabriela. Preamărturisitorul sau calea către „lina iluminare“, Adevărul literar și artistic, 5, nr. 341, 1996, 9;

Dumitru Augustin Doman, Poetul, în Calende, 1996;

Radu Mareș, Dreptul la disperare, Tribuna, 1997, 13-14;

A.D. Rachieru, în Convorbiri literare, 1996, 6;

Alex Ştefănescu, în România literară, 1996, 41;

Gh. Grigurcu, Ibidem, 1997, 19;

C.T. Popescu, în Adevărul literar şi artistic, 1997, 363;

1. Negoiţescu, Scriitori contemporani, 1994;

Romulus Bucur, Poeţi optzecişti, 116-117;

M.D. Gheorghiu, în Cronica, nr. 4, 25 ian. 1980; idem, Reflexe condiţionate, 1983;

Gh. Grigurcu, în Viaţa românească, nr. 1, 1980; idem, Existenţa poeziei, 1986; idem în România literară, nr. 19, 14-20 mai 1997;

1. Felea, în Tribuna, nr. 14, 3 apr. 1980; idem, Aspecte ale poeziei de azi, III, 1984;
2. Popovici, în Orizont, nr. 19, 8 mai 1980;
3. Manolescu, în România literară, nr. 51, 22 dec. 1983; idem, în România literară, nr. 16, 29 apr.-4 mai 1993;
4. Micu, Limbaje moderne în poezia românească de azi, 1986;
5. Mincu, Eseu despre textul poetic, II, 1986;
6. Negoiţescu, Scriitori contemporani, 1994;
7. Ulici, Literatura română contemporană. I. Promoţia 70, 1995.

Monografii despre Cezar Ivănescu (selectiv)[modificare | modificare sursă]

Theodor Codreanu, Eseu despre Cezar Ivănescu, Ed. Macarie, Târgovişte, 1998

Petru Ursache, Înamoraţi întru moarte, ErosPoesis la Cezar Ivănescu, Editura Timpul, Iaşi, 2004

Petru Ursache, Eros & Thanatos la Cezar Ivanescu, Editura Contemporanul, Bucureşti, 2010

Theodor Codreanu, Cezar Ivanescu – Transmodernul, Editura Princeps Edit, Iaşi, 2012

Cronică Literară: Poezia lui Cezar Ivănescu de Gheorghe Grigurcu

Regim abuziv prin excelenţă, comunismul urmărea, în chip aparte, mistificarea originilor. Tot ce ţinea de trecut li se părea ideologilor săi suspect, întrucît risca a-i da în vileag lipsa de inserţie organică în evoluţia omenirii, altfel spus legitimitatea. Cînd nu putea fi falsificat în atelierele propagandistice, producătoare de rudimentare răstălmăciri pe bandă rulantă, trecutul mai apropiat ori mai îndepărtat era pur şi simplu aşezat între parantezele unei tăceri obligatorii. Se urmărea astfel nu doar instaurarea unei amnezii colective, ci şi tăierea rădăcinilor vieţii spirituale. Cufundarea într-o beznă a conştiinţei din care puteau fi modelaţi cu uşurinţă roboţii orwellieni, purtînd funesta etichetă a „omului nou", dezumanizat. Cu mare optimism, Mircea Eliade întrezărea, totuşi, zarea unei salvări: „Dar s-ar putea, totuşi, ca această primejdie de moarte să se soldeze cu o extraordinară reacţie spirituală, care să echivaleze cu instaurarea unui nou mod de a fi şi să provoace în planul creaţiei culturale, ceea ce a însemnat pe planul creaţiei statale descălecarea de acum şapte veacuri, provocată de marea năvălire a tătarilor. (…) S-ar putea ca ocupaţia sovietică şi încercarea de deznaţionalizare întreprinsă de ruşi cu metode şi mijloace faraonice, să însemne, prin contraofensiva spirituală pe care o provoacă, adevărata intrare a României în istoria culturală a Europei". În planul creaţiei literare, prognoza lui Eliade, din 1953, avea a se confirma, pînă la un punct, prin apariţia, într-un val impozant, a scriitorilor ce s-au putut manifesta graţie aproximativei liberalizări îngăduite de autorităţile totalitare, în jurul anului 1965. Simptomatic, aşa-zişii poeţi şaizecişti se străduiesc a da înapoi acele ceasornicului istoric, mutate în chip arbitrar de zelatorii utopiei roşii, reînnodînd legătura cu tradiţia, în primul rînd cu cea a poeziei interbelice. Dar la nici unul dintre ei recuperarea originilor nu atinge intensitatea ardentă pînă la dezlănţuirea vizionară pe care o înfăţişează lirica lui Cezar Ivănescu. Reprezentant al valului secund al poeziei în chestiune (a debutat editorial în 1968), acesta n-a avut şansa unei rapide instituţionalizări precum exponenţii primului val (Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Ion Gheorghe etc.). Poate şi pentru noutatea izbitoare a producţiei d-sale, cu nimic specific îndatorată poeţilor noştri dintre cele două războaie, abruptă ca o stîncă spre care nu există poteci. Împrejurare care-l face, fireşte, mai enigmatic, mai incitant pentru critica ce, neputîndu-l încadra lesnicios într-o serie sau într-alta, e nevoită a-i glosa în primul rînd originalitatea.

Cezar Ivănescu porneşte de la o concepţie străveche, orfică, a creaţiei, care afirmă împletirea lirismului cu cîntecul, statuîndu-i un sens oracular. Dacă celebrul bard prehomeric, trac de obîrşie, căruia însuşi Apolo i-ar fi dăruit propria liră, era atît poet cît şi cîntăreţ, să nu uităm că Euterpe inspira deopotrivă poezia lirică şi muzica. Iniţial, poezia a fost cîntare nu doar la figurat, ci şi la propriu. O creaţie fixată în melos înainte de a fi fixată în literă (scrierea riscînd a produce alienarea gîndului genuin, conform opiniei lui Platon). Nu întîmplător, Cezar Ivănescu dă spectacole de poezie cîntată, cu acompaniament de instrumente muzicale, împrumutînd stihului vocea sa de-o armonie virilă, de un patetism dominat. Spectacole în care (am avut prilejul de-a asista la unul dintre ele, desfăşurat în incinta catedralei medievale a unui burg transilvan) solemnitatea se împleteşte cu impulsul senzual, ambele sublimîndu-se în coloana sonoră a unei creaţii indisociabile. Acestui gen de reprezentaţie mixtă, ce reînvie o veche modalitate pierdută în Galaxia Gutenberg, îi corespunde următorul text galant-trubaduresc: „!Alba mea Soţie/ Soare tămîiet/ doar din şapte-n şapte/ zile te mai văd;// sîngele ca apa/ seacă subt blestem/ îmi îngheaţă gura/ cum să te mai chem?// ! Alba mea Soţie/ Soare tămîiet/ doar din şapte-n şapte/ zile te mai văd,// Alba mea Soţie/ Soare tămîiet/ doar din şapte-n şapte/ zile te mai văd!// ! patul nunţii noastre/ alb şi neatins/ ca pămîntul iarna/ sub zăpezi cuprins// şapte nopţi într-una/ nu-l cunosc şi nu/ mă mai vrea ca pînte-/ cu ce mă născu,// şapte nopţi într-una/ nu-l cunosc şi nu/ mă mai vrea ca pînte-cu ce mă născu,/ Alba mea Soţie/ Soare tămîiet/ doar din şapte-n şapte/ zile te mai văd! " (Treapta a patra, a Rodului şCopilul Bătrînţ). Aspectul repetitiv, utilizarea refrenelor au, desigur, rostul de-a aduce obsesia afectivă la treapta incantaţiei. Dar poetul descinde mai adînc în temporalitatea sensibilă, delectîndu-se cu tonalităţi aspre, arhaice: „! rogu-mă, rămîi aici,/ Doamne, nu pleca,// la cer să nu te ridici/ Doamne, nu pleca// că stă peste noi Moartea,/ Doamne, nu pleca,// Moartea toată-i la hota-,/ Doamne, nu pleca…// dacă pleci ne-om dare foc,/ rogu-mă, mă rog!" (Doina şla margineţ). Avem a face aci cu un prototip al verbului poetic, cu articularea sa in statu nascendi, în zorii producţiei artistice pe care o înregistrează folclorul. Melancolia ţărănească e surprinsă în filonul său intrinsec, la răscrucea Erosului cu Thanatosul, precum o primă derută a spiritului, într-o mixtură de prospeţime şi epuizare, de pătimire primară şi precoce rafinament: „!ţi-ai crescut parcă anume/ părul cel mai lung din lume/ ca-ntr-un giulgi să-ţi ţii într-însul/ trupul tău curat ca plînsul/ lin pornit şi-ncheiat lin/ ca-ntr-o şoaptă de amin…// eu de-acuma ţi-s străin…// nu mai vii şi nu mai vin/ să mă-mbăt de sfîntu-ţi vin/ unde-i vin găsesc venin/ eu de-acuma nu mai vin…// nu-i mai ştii nici cui mă-nchin,/ pe ce perină mă-alin,// nu-i mai ştii cum mă clatin/ ca frunzuca de arin,/ nu-i griji pe unde-nsăr/ ca o mumă-ntr-adevăr/ nu-i griji pe unde-nsăr…// unde-nsăr, cu Moartea-nsăr/ Muma celui mai lung păr,// unde-nsăr, cu Moartea-nsăr/ Muma celui mai lung păr! " (Doina şPărul cel mai lung din lumeţ). De la Arghezi n-am mai avut atari probe ale paradoxalei logodne dintre elementar şi complex, dintre simplitate şi subtilitate, ca o necăutată strigare a sufletului. Numai că aci simularea oralităţii cedează pasul unei re-trăiri, unei experienţe emoţionale similare cu cea care i-a dat naştere. Dacă autorul Cuvintelor potrivite era cu precădere scriptic, făcînd să ţîşnească izvorul primitivităţii din literă, Cezar Ivănescu e un oral care îşi scoate efectul din cuvîntul pus pe melodie, descătuşîndu-şi propria sa muzică în atmosfera unei arte sincretice. Contemporanul nostru are astfel aerul nu de-a crea după calapoade folclorice, ci de-a produce el însuşi folclor.

Cezar Ivănescu reprezintă cazul rar al unui producător de folclor capabil a descinde cu maximă naturaleţe de la condiţia de poet cult la cea de poet oral, aşa cum o persoană aflată în transă, s-ar transpune în îndepărtata-i copilărie.

Aspiraţia spre primordii e o aspiraţie spre totalitate. Încercînd o reconstituire, autorul Rodului năzuieşte la o sinteză, la un amestec al temelor lăuntrice şi a procedeelor personalizate, cu altele, de ordin obştesc, care să sugereze un tablou al lumii, în ameţitoarea-i textură de contradicţii, în dialectica sa bolborositoare cum gura unui vulcan gata de erupţie. Solitudinea sa nu e un scop în sine, ci un mijloc, un instrument al sublimei revanşe asupra dezamăgitorului context universal. Aidoma lui Cioran, Cezar Ivănescu ar putea scrie astfel: „Singurătatea va înceta să fie sterilă cînd prin ea lumea va fi a noastră, cînd o vom înghiţi în disperatele noastre elanuri. Ce rost are toată singurătatea noastră dacă ea nu e suprema cucerire, dacă prin ea nu învingem totul?

– Ne aşteaptă, fraţilor, cucerirea supremă, ultima verificare a singurătăţilor noastre. Lumea aceasta trebuie să devină a noastră, a celor mai singuri, a acelora care trebuie să recîştige viaţa! Pierduţi sîntem dacă nu vom recîştiga tot ceea ce am pierdut, dacă nu vom recîştiga totul". Acest „tot" este dibuit, iniţial, în sfera datelor obiective, prin mixarea timpilor şi a culturilor într-un rezervor comun de referinţe. Din mitologiile elină, hindusă, biblică, din antichităţi, medievalisme şi neaoşisme, Cezar Ivănescu prepară o pastă unică de care se slujeşte mereu. Nici o urmă de pedanterie, cu toate acestea în discursul d-sale, ale cărui elemente sînt în mai mică măsură conceptuale decît emoţionale şi plastice. Poetul dă impresia a-şi traduce tumultuoasa simţire în mai multe idiomuri: „!Fericit ca yoghinul în milenara pădure/ în vasul ales al fiinţei mele/ ca untdelemnul unduit-ai Rimaya:/ ştii Nirvana cărnii mele/ vasul cel ales lumina/ orgoliul umilinţei: yoghin fericit:/ mai rezistă un perete subţire/ pieliţă fecioarelnică amară ca migdala/ virginitatea singurătăţii nubilă/ îţi strînge degetele pe ochi/ risipindu-ţi în urechi/ un pumn de melci: ghici cine-i?/ Maria dar Maria din Magdala/ mult îţi va ierta căci mult o ai iubit – /greu atîrnă gurii tale/ Timpul – lacătul impudic/ roşie gura ta îndură centura/ castităţii" (Agamemnon şRimayaţ).

Nu mai puţin compozit în încleştarea sa de antinomii, în decurgerea sa frămîntată, antrenînd o diversitate de ipostaze morale care ating Destinul, Nimicu, Nemurirea, ni se înfăţişează universul interior propriu-zis al poetului. E un etalon al vieţii care se îndărătniceşte a se perpetua, al cosmosului care, tulburat prin fenomenul individuaţiei, doreşte a se reintegra în sine: „!cunosc o Ţară-n care pasiunile oamenilor au o violenţă egală cu ştrangularea, de multe ori pentru lucruri şi fiinţe infinit de nimica de parcă ar vrea să arate odată-n plus ingratitudinea unui Destin, infimitatea dimensiunilor unei lumi în dezacord total cu sufletul lor şi de asemeni bunătatea lor infinită care se dăruie cu bună ştiinţă chiar Nimicului, al căror aer furibund îţi dă senzaţia că nu te afli printre indivizi trăind pe coaja pămîntului ci închişi ermetic în pămînt trăind o viaţă care e o supravieţuire a propriei morţi şi de acolo inimile lor bat cu teamă continuă să nu se spargă” (Agamemnon şMemoriaţ). Lascivitatea se întîlneşte cu extincţia prin intermediul amărăciunii (a dezolării existenţiale, ca spontană „filosofie”) care mediază dramatic între extreme. Absolutul năluceşte în articulaţiile contingentului, în acelaşi anevoios proces al redobîndirii întregului refuzat: „! şi senzualitatea caută eterul purificat ca un condor moartea senzualităţii injecţie balsamică în trunchiul unei efuziuni mai generale” (Agamemnon şZileţ). Însăşi moartea se relativizează prin ascensiunea eliberatoare a trăirii purificate, „metafizice” , sub bolţile plenitudinii: „!nu e peren gustul cărnii/ nici inima nu e atît de/ glorioasă pe cît credeam: se/ domoleşte fără motiv; vorbim/ apoi de o moarte fizică oh ca/ şi cum ar Exista: prin ganguri/ igrasioase temple aurii lucitori ochii/ defuncţilor răsar: seminţe/ zadarnice pentru un Pămînt/ Eliberat într-o chietudine/ metafizică!” (Agamemnon şPrefaţăţ). În acelaşi timp însă fiorul dispariţiei e abordat pe un temei robust, poporan, într-un duh carnavalesc, licenţios. Bardul pare a răspunde propoziţiei marchizului de Sade, după care: „Nu există mijloc mai bun pentru a ne familiariza cu moartea decît acela de a o asocia cu o idee libertină: „!ai mei au fugit de tine/ dar tu ai fugit mai bine/ dar tu ai fugit mai bine/ moartea peste tot,/ moartea peste tot!// !hai, încearcă şi cu mine/ ca să vezi dacă fug bine;/ ca să vezi dacă fug bine/ Moartea peste tot,/ Moartea peste tot!// !hai, mă fugăre, curvană/ că sînt tot un plîns şi-o rană,/ hai, mă fugăre, curviană,/ să-mi pupi dulcea mea guriţă,/ hai, mă fugăre, curviţă,/ Moartea peste tot,/ Moartea peste tot!” (Doina şMoartea peste totţ). Abordarea frivolă a teribilei ameninţări reprezintă o exorcizare temperamentală, jovială, care presupunem că i-ar fi plăcut lui Creangă, dar şi lui Eminescu…

Aşadar nimic nu e lăsat la o parte. Tentaţia eului însingurat de-a „recîştiga viaţa”, de-a înfăptui „cucerirea supremă” a lumii, îmbrăţişează toată gama omenescului, mobilizează toate corzile trăirii, într-un nesaţiu al totalităţii vizionare care să reflecte totalitatea cosmică. Cu cît solitudinea e mai apăsătoare („singur lingîndu-mi lacrimile/ mi-au plăcut întru atît de mult/ că am ştiut acolo cum să fiu singur:/ în aşa fel singur! „), cu atît e mai puternică dorinţa de-a o dizolva în experienţa Întregului, evident impură în deznădejdea ei, tragică pe cît de hilară, sub steaua inevitabilă a damnării: „!dară şi dară noi sîntem blestemaţi/ că ori ne vine a plînge ori ne vine a rîde/ şi sfărîmăm în bucăţi ca tămîia/ echilibrul de aur proporţia de aur/ regula de sînge:/ numai Moartea surîde – / şi noi şi noi Desperados/ numai Moartea plînge – / şi noi şi noi Desperados!” (Agamemon şSfinţirea de amiază – a unei zileţ). Sub unghi religios, Cezar Ivănescu pendulează, previzibil între credinţă („!nimeni ca mine, Doamne, nu te ştie, ca mine nimeni,/ Doamne nu ţi-a dat/ spirit şi suflet, trupul carne vie, mai mult ca Fiul Tău crucificat,/ de-aceea laudă-ţi aduc eu Ţie, în vecii vecilor fii lăudat”) şi un patetic scepticism („!la margine de lume unde Tatăl, Părintele din ceriuri ne-a uitat,/ şi unde Maica noastră cea Fecioară, cu zîmbet de lumină increat,/ nu îmi mai miruieşte trupu-n lacrimi, de două mii de ani crucificat,/ acolo unde nu te-ajută nimeni, acolo toată viaţa mea am stat”), însă pe un fond de pietate solemnă, ireductibilă, ce ne duce gîndul mai curînd la catolicul Baudelaire decît la fluctuantul agnostic Arghezi. Din aparenţele dezordinii, fortuitului, ale excesivei propensiuni carnale, ale limbajului delirant ori numai preţios, se încheagă treptat liniile unei pacificări, răsar formele unei armonii. Putem întrevedea sîmburele unei ordini. Convulsiile se domolesc pe un portativ de imagini reflexive, impulsurile tulburi se conştientizează, întrucît, de bunăseamă, şi raţiunea face parte din zestrea universală, neputînd fi înlăturată din perspectiva ansamblului ultim. Astfel un Jeu d’Amour (Daena) ne oferă un tabel sinoptic de alură dantescă, al evoluţiei Erosului, o „teorie” ilustrată a acestuia, în trei faze. Cea dintîi, staza, consemnează exclusivitatea amorului, al cărui efect e îndepărtarea de tot ce nu-i aparţine. Amorul ca obsesie tiranică, arbitrar-purgatoare: „!ca să pot să-ţi spun că te iubesc,/ m-am îndepărtat atît de tine,/ toate cele-mi sînt străine/ îngerul meu, fără tine,/ ca să pot să-ţi spun cît te iubesc,/ toate cele-mi sînt străine/ Îngerul meu, fără tine/ ca să pot să-ţi spun cît te iubesc!”. Enstaza prezintă decăderea metafizică a dragostei, care implică tranziţia de la unicitate la dualitate, deci o corupere a unului primordial: „!se făcu din sine Unul, doi,/ Domnul Lumii somnolînd în sine,/ noi de-atunci sîntem doime/ şi în tine şi în mine/ şi sîntem Acela amîndoi,/ noi de-atunci sîntem doime/ şi în tine şi în mine/ şi sîntem Acela amîndoi!// – !e genune cruntă între noi/ şi genune cruntă întru sine/ şi Balauri o mulţime/ care pot să ne-nvenine/ stînd în Paradisul Lumii goi”. În sfîrşit Ekstaza notifică drumul de la alienare la regăsire, prin reîntoarcerea eului rătăcit în mediul dragostei divine: „!mă-aşteptaţi cu Suflet tremurînd,/ tremurînd de grija de-a ajunge/ la Voi cu gene lunge/ eu Divin Copil ce-l unge/ Domnu-n irul dragostei plîngînd,/ la Voi tot cu gene lunge/ eu Divin Copil ce-l unge/ Domnu-n irul dragostei plîngînd!” Datorită naturii sale pluricorde, a complexei sale construcţii clădite pe originar, a tîlcurilor sale depăşind pitorescul, vibrînd spre infinit, poezia lui Cezar Ivănescu se vrea un analogon al Lumii.

Dar la nici unul dintre ei recuperarea originilor nu atinge intensitatea ardentă pînă la dezlănţuirea vizionară pe care o înfăţişează lirica lui Cezar Ivănescu.

Cezar Ivănescu, Rosarium (Legenda aurea)

FOTO: Cezar Ivănescu

Redactare: Constantin Enache

Similare

Adina Cezar – Arhivă
13 mai 2017
În „Fără categorie"

Ion Caramitru – Teatrul Național București (Arhivă)
18 februarie 2017
În „Fără categorie"

The Digital Archive Project „Memorie. Identitate. Arhivă"
17 februarie 2017
În „Fără categorie"

← Wim Vandekeybus – Archive

José Limón – Archive →